

ISBN: 978-99955-45-25-3

УДК: 330.101.54:330.34(497.6 RS)

Датум пријема рада: 29.05.2017.

Датум прихватања рада: 08.06.2017.

Стручни рад

MAKROEKONOMSKI INDIKATORI PRIVREDNIH KRETANJA U REPUBLICI SRPSKOJ

MACRO-ECONOMIC INDICATORS OF ECONOMIC TRENDS IN THE REPUBLIC OF SERBIAN

Tanja Rakanović

Master studij, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina,
Bijeljina, BiH
tanjarakanovic@gmail.com

Biljana Živković

Master studij, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Ekonomski fakultet Pale,
Bijeljina, BiH
biljanazivkovic89@gmail.com

Zorica Kovačević

Master studij, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina,
Bijeljina, BiH
zoricak39@gmail.com

Apstrakt: Ratna dešavanja proteklih godina ostavila su vidne posledice na privredu Republike Srpske kao i celokupne teritorije Bosne i Hercegovine. Makroekonomski indikatori jasno upućuju na to da su u Republici Srpskoj neophodne promene trenutnog modela rasta kroz ubrzanje socioekonomskih reformi i mere koje će pospešiti industrijalizaciju i modernizaciju ekonomije ka povećanju zaposlenosti, razvoju privrede i održivom ekonomskom rastu. Stanje privrede u Republici Srpskoj pored određenih pozitivnih kretanja u 2015. i 2016. godini ipak pokazuju da je oporavak značajno osetljiv i nedovoljno podsticajan za nova zaposlenja i investicije. Na ovo upućuje i analiza makroekonomskih indikatora iz 2015. i 2016. godine u vidu blagih pozitivnih trendova u poslovanju privrede Republike Srpske o čemu će biti više govora u narednom tekstu.

Ključne reči: Makroekonomski indikatori, privreda, privredna kretanja, ekonomija.

Abstract: The war in recent years have left visible consequences on the economy of the Republic of Serbian and the whole of Bosnia and Herzegovina. Macroeconomic indicators clearly show that in the Republic of Serbian necessary changes to the current model of growth through the acceleration of socio-economic reforms and

measures to speed up the industrialization and modernization of the economy to increase employment, economic development and sustainable economic growth. The state of the economy in the Republic of Serbian addition of certain positive developments in 2015 and 2016, however, indicate that the recovery is fragile and significantly under-treated for stimulating employment and investment. At this points and analysis of macroeconomic indicators in 2015 and 2016 as a slight positive trends in the business economy of the Republic of Serbian which will be the subject of research in this paper.

Key Words: *Macroeconomic indicators, economy, economic trends, the economy.*

UVOD

„Doing Business“ izveštaj Svetske Banke za 2016. godinu čija je svrha upoređivanje i rangiranje regulatornih mera i njihove efikasnosti, ukazuje na bolju pozicioniranost Bosne i Hercegovine, u odnosu na uslove za otpočinjanje poslovanja, našavši se na 79. mestu od ukupno 189 obuhvaćenih zemalja. Međutim, Bosna i Hercegovina je sa ovom pozicijom i dalje najlošije rangirana u regionu, s obzirom da se Srbija nalazi na 59. mestu, Hrvatska na 40., Slovenija na 29. i BJR Makedonija na 12. mestu.

Posledica neadekvatnog poslovnog ambijenta u Republici Srpskoj kao i u celokupnoj Bosni i Hercegovini odnosi se na visok spoljnotrgovinski deficit, smanjenje konkurentnosti domaće privrede, smanjenje stranih investicija kao i najveću stopu nezaposlenosti u Evropi.

Analiza makroekonomskih indikatora privrednih kretanja za period januar – oktobar 2016. godine uzimajući u obzir isti period 2015. godine ukazuje na blage pozitivne trendove i pokazatelje u poslovanju privrede Republike Srpske.

1. Privredna kretanja za period januar – oktobar 2016. godine

1.1. Bruto domaći proizvod

BDP izražava vrednost finalnih dobara i usluga proizvedenih u nekoj zemlji tokom godine. Postoje nominalni i realni BDP, a obračunava se proizvodnom, dohodovnom ili troškovnom metodom.¹⁷⁶ BDP Republike Srpske u 2016. godini iznosio je 9,528 milijardi KM što u odnosu na 2015. godinu predstavlja povećanje od 376 miliona KM.

¹⁷⁶ Popović G, Ibrahimović M, Nezaposlenost i rast u Bosni i Hercegovini: Postoji li Okunova zakonomjernost?, Časopis Novi Ekonomist br. 19, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina, str. 17.

Tabela 1. Uporedni prikaz realnog BDP-a u 2015. i 2016. godini

	2015.	2016.
BDP (u mlrd)	9,152	9,528
Stopa rasta BDP-a (u %)	2,60	2,9

Izvor: Podaci preuzeti sa sajta: <http://www.rzs.rs.ba/> (datum pristupa: 18.03.2017.)

Posmatrano po kvartalima realni BDP u 2016. godini beleži konstantan rast.

Tabela 2. Tromesečni BDP, stope realnog rasta u odnosu na isti period prethodne godine

	2015.				2016.			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV
BDP (u mlrd)	2,115	2,288	2,374	2,377	2,199	2,353	2,469	2,506
Stopa rasta BDP-a	1,80%	3,00%	2,80%	2,80%	2,50%	2,00%	3,40%	3,60%

U strukturi BDP-a u Republici Srpskoj u 2016. godini najveći rast u odnosu na isti period 2015. godine ima sektor Vadjenje ruda i kamena; Preradivačka industrija; Proizvodnja i snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija; Snabdevanje vodom, kanalizacija, upravljanje otpadom i delatnosti sanacije životne sredine (8,20%), zatim Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (7,50%), dok je bruto dodata vrednost realno manja u područjima Građevine (-1,90%), Informacija i komunikacije (-1,00%), Poslovanje nekretninama (-0,30%).

Tabela 3. Stope realnog rasta BDP-a po pojedinim sektorima

	2015	2016
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	5,4	7,5
Vadjenje ruda i kamena; Preradivačka industrija; Proizvodnja i snabdevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija; Snabdevanje vodom, kanalizacija, upravljanje otpadom i delatnosti sanacije životne sredine	2,2	8,2
Građevinarstvo	5,1	-1,9
Trgovina na veliko i trg. na malo; Saobraćaj i skladištenje; Djelatnosti pružanja smeštaja; hotelijerstvo i ugostiteljstvo	3,3	0,8
Informacije i komunikacije	-0,2	-1,0
Finansijske djelatnosti i djel. osiguranja	2,7	2,7
Poslovanje nekretninama	0,1	-0,3
Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	3,7	2,2
Javna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje; Obrazovanje; Djelatnost zdr. zaštite i soc. rada	1,5	0,7
Umjetnost, zabava i rekreacija; Ostale uslužne djelatnosti	4,2	2,4

Izvor: Podaci preuzeti sa sajta: <http://www.rzs.rs.ba/> (datum pristupa: 19.04.2017.)

Generalno, pozitivni trendovi privrednih kretanja u Republici Srpskoj ohrabruju, ali je to još uvek nedovoljno. Da bi obični građanin osetio benefite rasta BDP-a potrebno je da nekoliko uzastopnih godina bude belezena stopa rasta od oko 5%.

1.2. Stopa nezaposlenosti

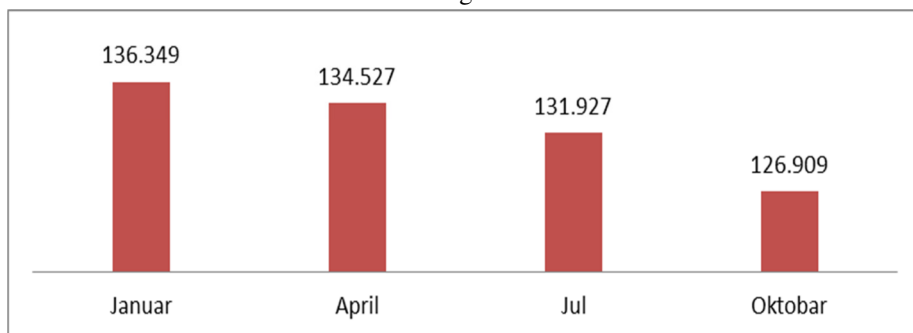
Stopa nezaposlenosti se definiše kao količnik broja nezaposlenih osoba i radne snage.

Definicija nezaposlenosti prema ILO obuhvata sve osobe starije od starosne granice koja determiniše ekonomski aktivna lica, koja su tokom nekog period bila bez posla (u svakom trenutku želela da rade), i aktivno tražila posao i preduzimale konkretne aktivnosti u tom smislu.¹⁷⁷

Prema evidenciji Zavoda za zapošljavanje u Republici Srpskoj posmatrano po kvartalima, u 2016. godini broj nezaposlenih ima opadajući trend.

Aktivna ponuda radne snage se smanjila u poredjenju sa prošlom godinom. Prosečan broj nezaposlenih za period januar – oktobar iznosi 132.772 lica, što je manje za 5,4% u odnosu na isti period prošle godine.

Grafikon 1. Uporedni prikaz stanja na evidenciji nezaposlenih po kvartalima za 2016.godinu

Izvor: Podaci preuzeti sa sajta:

http://www.zzzrs.net/index.php/statistika/bruto_pokazatelji/ (datum pristupa: 20.03.2017.)

Akcion plan zapošljavanja za 2016. godinu doprineo je smanjenju broja nezaposlenih lica, što se pokazalo kao dobra strategija u rešavanju problema nezaposlenosti.

1.3. Godišnja inflacija

Stopa inflacija merena indeksom potrošačkih cena u Republici Srpskoj je jedna od nižih u jugoistočnoj Evropi. U periodu oktobar 2016/oktobar 2015 iznosila je -0.7%.

¹⁷⁷ Popović G., Milanović M., Osnovi ekonomije za pravnike, Pravni fakultet Banja Luka, Banja Luka, 2010., str. 182.

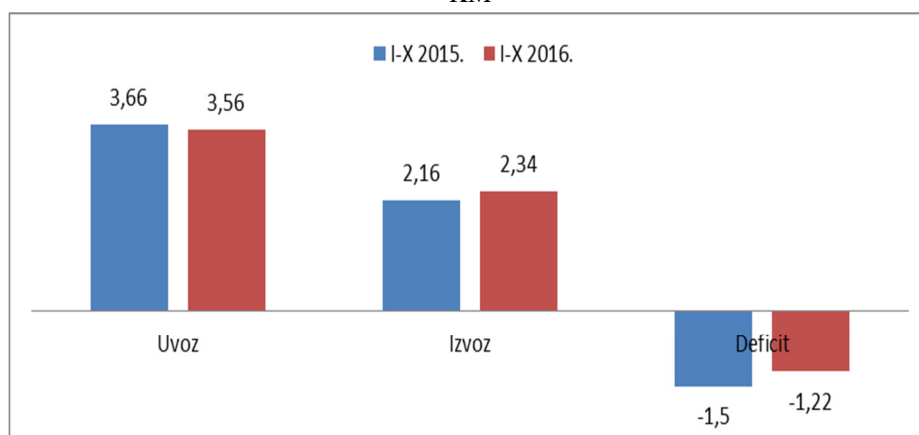
U 2016. godini u odnosu na prethodnu godinu zabeležen je prosečan pad cena u odeljcima, Hrana i bezalkoholna pića za 1,1%, Odeća i obuća za 8,8%, Nameštaj i kućanski uređaji za 1,1%, Prevoz za 5,2%, Komunikacije za 1,0% i Rekreacija i kultura za 0,1% te Ostala dobra i usluge za 0,2%.¹⁷⁸ (<http://www.bhas.ba/>, datum pristupa: 28.04.2017.)

Dakle, možemo zaključiti da je zabeležena prosečna deflacija cena, koja je već četvrtu godinu prisutna u Republici Srpskoj, što nije dobro za jednu ekonomiju, naročito ako je prisutna duži vremenski period. Deflacija je pre svega uzrokovana padom cena nafte i hrane u Evropi i zemljama u okruženju i u narednom periodu se očekuje stabilizacija.

1.4. Spoljnotrgovinska razmena

U Republici Srpskoj za period od 10 meseci 2016. godine, spoljnotrgovinsku razmenu karakteriše rast robne razmene sa inostranstvom za 1,3%. Izvoz je povećan za 8,2%, dok je uvoz manji za 2,8% , što je dovelo do smanjenja spoljnotrgovinskog deficita za 18,8%. Pokrivenost uvoza izvozom u 2016. godini je 65,7%, dok je u istom periodu prošle godine iznosila 59%.

Grafikon 2. Spoljnotrgovinska razmena za period januar – oktobar, u milijardama KM

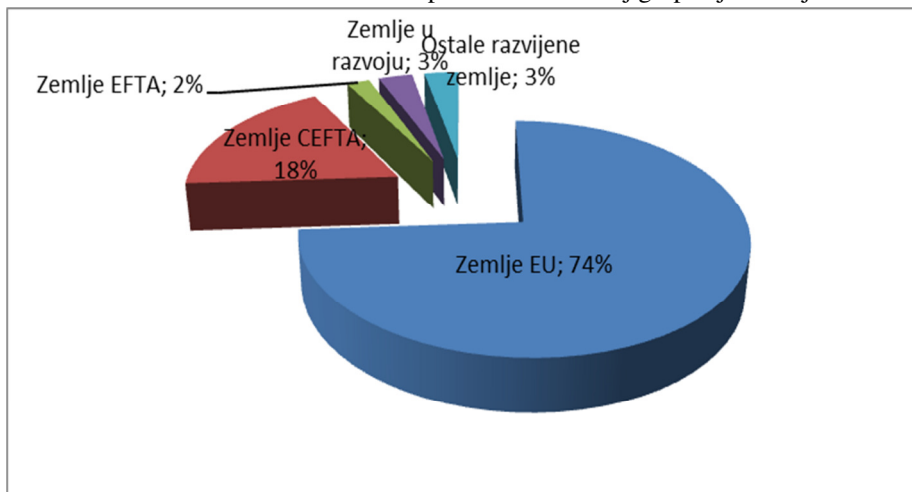

Izvor: „PRERS“- Poslovna revija Republike Srpske, Privredna komora Republike Srpske, 2016., str.8.

Ukupna vrednost izvoza Republike Srpske u zemlje Evropske unije za period januar – oktobar 2016. godine iznosi 1,72 milijarde KM, što je za 9,4% više u odnosu na isti period prethodne godine. Vrednost uvoza za isti period iznosila je 1,82 milijarde KM i veći je za 3,7%. Pokrivenost uvoza izvozom u razmeni sa Evropskom Unijom, u periodu januar – oktobar 2016.godine, iznosila je 94,5%, a u istom periodu 2015.

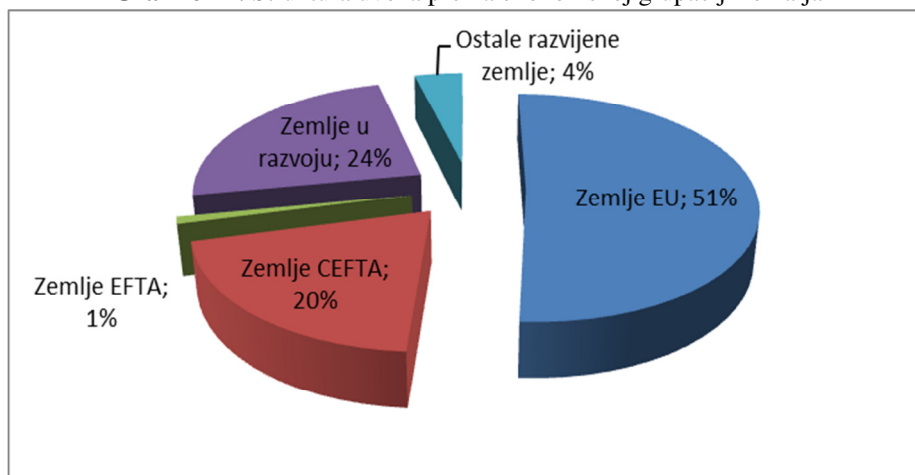
godine iznosila je 89,6%, što ukazuje na pozitivne trendove u spoljnotrgovinskoj razmeni Republike Srpske i Evropske unije.

Grafikon 3. Struktura izvoza prema ekonomskoj grupaciji zemalja

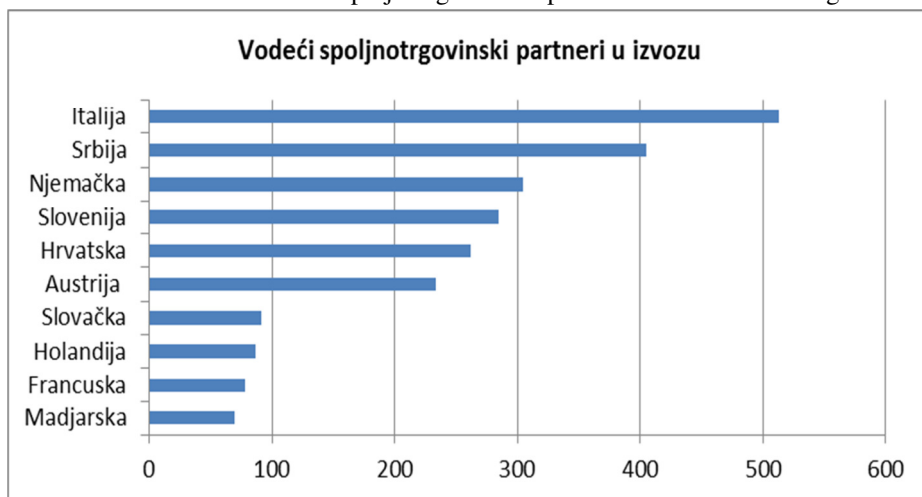
Izvor: „PRERS“- Poslovna revija Republike Srpske, Privredna komora Republike Srpske, 2016., str.8.

Grafikon 4. Struktura uvoza prema ekonomskoj grupaciji zemalja

Izvor: „PRERS“- Poslovna revija Republike Srpske, Privredna komora Republike Srpske, 2016., str.8.

Ukupna vrednost izvoza u zemlje CEFTA iznosi 422,35 miliona KM i veća je za 0,1 %, dok je uvoz od 724,17 miliona KM povećan za 3,4%. Pokrivenost uvoza izvozom za period od 10 meseci iznosila je 58,3%, što predstavlja smanjenje u odnosu na nivo pokrivenosti za isto period 2015.godine, kada je ovaj pokazatelj iznosio 60,2%. (<http://www.capital.ba/> , datum pristupa: 29.04.2017).

Grafikon 5. Deset vodećih spoljnotrgovinskih partnera u izvozu u 2016. godini

U pogledu geografske distribucije robne razmene Republike Srpske sa inostranstvom, u periodu januar – decembar 2016. godine, najviše se izvozilo u Italiju i to u vrijednosti od 499 miliona KM, u Srbiju 359 miliona KM, te u Nemačku u vrednosti od 304 miliona KM.

Grafikon 6. Deset vodećih spoljnotrgovinskih partnera u uvozu u 2016. godini

Što se tiče uvoza u 2016. godini, najviše se uvozilo iz Srbije, i to u vrednosti od 804 miliona KM, potom sledi Rusija u vrednosti od 556 miliona KM, te Italija u vrednosti od 483 miliona KM.

Posmatrano po grupama proizvoda, u periodu januar – decembar 2016. godine, najveće učešće u izvozu ostvaruju obrađeno drvo sa 173 miliona KM, što iznosi 6% od ukupnog izvoza, dok najveće učešće u uvozu ostvaruje nafta i ulja dobijena od bitumenoznih minerala (sirova), s ukupnom vrednošću od 516 miliona KM, što iznosi 11,7% od ukupnog uvoza.

ZAKLJUČAK

Analizirajući makroekonomske pokazatelje privrednih kretanja za period januar-oktobar 2016. godine došli smo da zaključka da postoje blagi rastući trendovi, ali da još uvek nisu na zadovoljavajućem nivou. S obzirom na loše stanje privrede Republike Srpske prethodnih godina potrebno je uložiti veće napore u pravcu stabilizacije i ekonomskog rasta.

BDP u 2016. godini iznosio je 9,528 milijardi KM, što predstavlja blagi porast u odnosu na 2015. godinu, koji se ne odražava u dovoljnoj meri na životni standard običnog građanina. Broja nezaposlenih na evidenciji Zavoda za zapošljavanje po kvartalima ima opadajući trend u odnosu na isti period prošle godine, čemu su doprineli akcioni planovi zapošljavanja.

2016. godine nastavljen je trend pada potrošačkih cena, odnosno prisutna je deflacija cena. U narednom periodu očekuje se stabilizacija cena.

U Republici Srpskoj u 2016. godini spoljnotrgovinsku razmenu karakteriše povećanje ukupnog obima robne razmene i smanjenje uvoza što je za posledicu imalo spoljnotrgovinski deficit, kao i veće stope pokrivenosti uvoza izvozom.

Konačno, jasno je da su u Republici Srpskoj potrebne promene trenutnog modela rasta, kao i mere koje će pospešiti ekonomiju u pravcu još uočljivijeg povećanja zaposlenosti, rasta BDP-a, smanjenja inflacije i uopšte razvoja privrede.

LITERATURA

- [1] „PRERS“ – Poslovna revija Republike Srpske, Privredna komora Republike Srpske, 2016.
- [2] Popović G., Ibrahimović M., Nezaposlenost i rast u Bosni i Hercegovini: Postoji li Okunova zakonomjernost?, Časopis Novi Ekonomist br. 19, Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina, 2016.
- [3] Popović G., Milanović M., Osnovi ekonomije za pravnike, Pravni fakultet Banja Luka, Banja Luka, 2010.
- [4] <http://www.zzrs.org/>
- [5] <http://www.bhas.ba>
- [6] <http://www.rzs.rs.ba/>
- [7] <http://www.capital.ba/>